

Наталія Валеріївна Бахмат,
доцент кафедри теорії та методик
дошкільної і початкової освіти
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

УДК 78:373.3:371.13

ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

В статті виконаний аналіз проблем підготовки учителів початкових класів в наукових дослідженнях. Особливу увагу приділено роботам, в яких вивчаються особливості та умови формування теоретико-методических основ навчальної середовища педагогічної підготовки учителів в області початкової освіти, а також на твори, присвячені проблемі їх підготовки в умовах інформатизації освіти.

Вместе с тем, детальное изучение научных исследований позволило предположить, что на сегодняшний день не существует работ, которые затрагивают проблему нашего исследования и соответственно определяют теоретико-методические основы проектирования облачно ориентированной среды с целью педагогической подготовки учителей начальных классов. Тем не менее, анализ работ показал, что современной педагогической наукой и уровнем развития информационных технологий сформированы объективные предпосылки для осуществления исследования отмеченной проблемы с целью обеспечения эффективного управления учебно-воспитательным процессом в высших педагогических учебных заведениях Украины.

Ключевые слова: педагогическая подготовка, учитель начальных классов, инновационная образовательная среда, облачно ориентированная среда.

In article analyzes the problems of primary school teachers in scientific research. Particular attention is paid to work, which are determined by the characteristics and conditions of the theoretical and methodological foundations of the learning environment and pedagogical training of teachers in primary education, as well as works on the problem of their preparation in terms of informatization of education.

However, a thorough review of scientific developments led to the assumption that at present there are works that focus on the issue of research and outline the theoretical and methodological principles of designing a cloud oriented environment to pedagogical training for primary school teachers. But analysis papers showed that modern science teaching and the level of information technology formed the objective conditions for the implementation of the outlined research problem to ensure effective management of the educational process of higher educational institutions of Ukraine.

Key words: pedagogical training, primary school teachers, innovative learning environment, cloud oriented environment.

Рівень сформованості конкурентоздатної особистості вчителя початкових класів як випускника вищого педагогічного навчального закладу (ВПНЗ) забезпечується реалізацією комплексу соціально-психологічних, педагогічних, організаційних, матеріально-технічних умов, спрямованих на формування інноваційного освітнього середовища шляхом стимулювання самовдосконалення, самоперетворення, забезпечення суб'єктної позиції студентів у навчально-виховному процесі, підсилення творчого характеру діяльності, розвитку спонукальної мотивації до навчання.

Сукупність вказаних показників повинна визначати й активізувати внутрішні механізми розвитку педагогічної професійної компетентності, мобілізувати резерви для формування конкурентоздатності вчителів початкових класів.

Це зумовлює пошук, розроблення та реалізацію новітніх концептуальних системних підходів у педагогічній підготовці вчителів початкових класів у

ВПНЗ, формування інноваційного інтегрованого ІТ-середовища, умов якого сприяють формуванню конкурентоздатності вчителя.

Розв'язання означеної проблеми є не лише вимогою педагогічного сьогодення, а й необхідністю забезпечення управління освітньою діяльністю у ВПНЗ, особливо в період інформатизації шкільної освіти. Педагогічна підготовка конкурентоздатних вчителів початкових класів потребує розроблення у першу чергу теоретичного обґрунтування наукових основ освітніх інновацій у ВПНЗ.

З метою розгляду складових педагогічної діяльності вчителів початкових класів виникає необхідність ґрунтовного вивчення наукових напрацювань відомих дослідників.

Важливим фактором впливу на досягнення означених цілей є сформованість інноваційного освітнього середовища ВПНЗ. Тому наукове дослідження теоретико-методических засад проектування хмаро

орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкових класів не вбачається можливим без ґрунтовного опрацювання та аналізу наукових робіт відомих дослідників, науковців та практиків.

Проблеми підготовки вчителів до професійної діяльності й особливості педагогічної діяльності розглянуто у працях А. М. Алексюка, Ш. А. Амонашвілі, В. П. Андрущенко, С. І. Архангельського, Ю. К. Бабанського, В. П. Беспалька, В. І. Бондаря, М. Б. Євтуха, С. У. Гончаренка, І. А. Зязюна, В. Г. Кременя, Н. В. Кузьмінної, А. Є. Мойсеюк, О. Г. Мороза, А. С. Нісімчука, Н. Г. Ничкало, О. М. Пехоти, І. П. Підласого, Л. П. Пуховської, В. О. Сластьоніна та ін.

Проте ґрунтовні розвідки проблем педагогічної підготовки вчителів указують на незначний відсоток наукових напрацювань, які присвячено психолого-педагогічній та методичній підготовці вчителів початкових класів (О. А. Біда «Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до здійснення природознавчої освіти у початковій школі»; Т. Ф. Бельчева «Формування готовності майбутніх учителів до складання та розв'язування навчально-пізнавальних завдань у початковій школі»; О. В. Волошина «Соціокультурний компонент підготовки майбутніх учителів початкової школи у Великій Британії»; І. П. Гудзик «Компетентісно орієнтоване навчання російської мови у початкових класах (у школах з українською мовою навчання)»; П. М. Гусак «Теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх учителів початкових класів»; Л. В. Коваль «Система професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування загальнонавчальних технологій»; Л. В. Красюк «Формування основ професіоналізму майбутніх учителів початкових класів у процесі моделювання педагогічних ситуацій»; О. М. Отич «Підготовка вчителя початкових класів до виховної роботи в школі (на матеріалі пісенного фольклору)» й ін.) та підготовці вчителів початкових класів до використання інформаційних технологій (ІТ) у професійній діяльності (Н. А. Глузман «Методико-математична компетентність майбутніх учителів початкових класів»; О. А. Комар «Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології» та ін.).

Проблеми підготовки вчителя початкових класів в умовах інформатизації шкільної освіти висвітлені у кандидатських дисертаційних дослідженнях (С. О. Гунько «Формування системи знань про інформаційні технології у майбутніх вчителів початкових класів»; О. П. Кивлюк «Формування елементів комп'ютерної грамотності молодших школярів»; В. В. Коткова «Формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів у квазіпрофесійній діяльності»; О. В. Кравчук «Підготовка майбутніх учителів до застосування інформаційних технологій у процесі вивчення суспільствознавчо-природознавчих дисциплін у початковій школі»; Л. Л. Макаренко «Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи»; Н. О. Павленко

«Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до використання інтерактивних педагогічних технологій»; І. М. Смірної «Формування інформаційної культури майбутніх учителів початкових класів»; О. І. Шиман «Формування основ інформаційної культури майбутніх учителів початкової школи»; С. О. Яців «Формування кооперативних умінь майбутнього вчителя початкової школи засобами інтерактивних технологій» та ін.).

Оцінюючи хронологію наукових напрацювань, можна простежити помітне зростання зацікавленості вчителів і дослідників проблемами навчання, виховання, дидактики початкової школи та, зокрема, діяльності вчителів початкових класів.

Необхідно зауважити, що для нашого дослідження першочергового значення набувають наукові праці, де визначаються особливості та умови формування теоретико-методичних засад навчального середовища педагогічної підготовки вчителів, зокрема початкових класів, а також дослідження, присвячені проблемі педагогічної підготовки вчителя в галузі початкової освіти в умовах інформатизації шкільної освіти.

Так, у науковій праці О. В. Акімової здійснено дослідження теоретико-методичних засад формування творчого мислення майбутнього вчителя в умовах університетської освіти. Цінним напрацюванням дослідниці є розроблення та обґрунтування концепції формування творчого мислення майбутнього вчителя як теоретико-методичної основи підвищення якості освіти у ВПНЗ, що має три рівні: методологічний, теоретичний (психологічний та педагогічний), технологічний [1]. Структуру творчого мислення майбутнього вчителя, як психолого-педагогічну категорію, науковець поділяє на дві складові: процесуальну й особистісну. Сутністю розробленої дослідницею концепції є обґрунтування теоретико-методичних основ освітнього процесу, що забезпечують формування творчого мислення як ключової компетентності майбутнього вчителя. Основними чинниками, що зумовили авторський підхід до розробки концепції формування творчого мислення студента, були такі: цільово-стратегічний, який дослідниця пов'язує з оновленням стратегічних орієнтирів розвитку освіти; навчально-визначальний, відповідно до якого формування творчого мислення є метою професійного розвитку майбутнього вчителя, передбачає зміну освітніх парадигм від традиційного навчання до розвивальної освіти; особистісний, що, за твердженням автора, передбачає розроблення засобів діагностування для виявлення творчих задатків і формування наявних та потенційних здібностей студентів; структурно-проектувальний, що відображає суб'єкт-суб'єктну структуру навчального процесу, спрямованого на формування творчого мислення та можливість проектування цього процесу. В цілому, концепція формування творчого мислення майбутніх учителів О. В. Акімової базується на єдності методологічного, теоретичного (психологічного й педагогічного) й технологічного концептів.

Розглядаючи професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів на основі застосування

інноваційних технологій, І. М. Богданова [2] дослідила тенденції та закономірності розвитку нового міждисциплінарного напрямку досліджень – педагогічної інноватики, а також його специфічного напрямку – техноматики. Авторка розробила та запропонувала модель оновлення професійно-педагогічної підготовки вчителя як цілісну систему науково-методичного забезпечення, що складається з чотирьох компонентів: концептуального, структурно-змістового, технологічного та організаційно-дидактичного. Реалізацію моделі забезпечує відповідна технологія оновлення професійно-педагогічної підготовки, що передбачає: моделювання досвіду, тобто, опис того, чого ми прагнемо досягти; апробацію моделі на практиці; процесуальний аналіз експерименту, його корекцію у процесі діяльності; перевірку моделі на практиці з урахуванням корекційних змін; підготовку рекомендацій для широкого впровадження. Провідним засобом досягнення передбачуваних результатів дослідниця вбачала інформаційно-модульну технологію, що міститься у вигляді комплексу інформаційної та модульної технологій навчання. Як пояснює І. М. Богданова, проведене нею дослідження вимагало докладного вивчення педагогічної інноватики у зв'язку з технологічними процесами в освіті. Нею запропоновано специфічний напрям педагогічних досліджень – техноматику як специфічний напрям педагогічної інноватики, що вивчає шляхи вдосконалення, трансформації та комплексного оновлення традиційного педагогічного процесу за допомогою технологічних нововведень. За визначенням дослідниці, техноматика інтегрує сукупність знань з філософії, педагогіки, психології, соціології та інформатики як наук, що містять в основі проектування, створення і застосування технологічних процесів в освіті. Отже, предметом техноматики як напрямку педагогічної інноватики є технологічний процес, що охоплює широке коло сучасних проблем оновлення навчання, виховання, освіти, способів і засобів її інформатизації. Провідними тенденціями техноматики І. М. Богданова визначила [2]:

– розроблення, впровадження і розповсюдження педагогічних технологій, що прискорюють процеси оновлення та модернізації сучасної системи освіти;

– підготовку майбутніх учителів упродовж періоду становлення професійної школи та педагогічної думки, що відбувається таким чином, щоб цей процес сприяв перманентному оновленню, усвідомленню і впровадженню нових ідей та технологій.

Важливим є розроблення моделі оновлення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, яка відтворює цілісну систему науково-методичного забезпечення, що містить такі компоненти: концептуальний (методологічні положення щодо процесу оновлення); структурно-змістовий (теоретичне обґрунтування процесу); технологічний (обґрунтування технологій оновлення підготовки); організаційно-дидактичний (управління модульним дидактичним процесом).

Досліджуючи теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до

інноваційної професійної діяльності, І. В. Гавриш [3] запропонувала новий підхід до розв'язання комплексної соціально-педагогічної проблеми формування готовності майбутніх учителів до створення, впровадження і розповсюдження освітніх нововведень. Привертає увагу, що авторський підхід обґрунтовано як систему, що базується на наступних вихідних положеннях [3].

1. Формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності має розглядатись як об'єктивний процес цілеспрямованої підготовки студентів до створення, впровадження та розповсюдження освітніх нововведень, що підкоряється дії певних зовнішніх і внутрішніх закономірностей. Принципи цієї підготовки повинні визначатись відповідно до її закономірностей.

2. Закономірності та принципи підготовки майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності мають виявлятися в контексті системного підходу. При цьому означена підготовка повинна розглядатись як підсистема загально-педагогічної підготовки майбутніх учителів, результатом якої є їхня готовність до створення, впровадження та розповсюдження освітніх інновацій.

Під час виявлення закономірностей та принципів функціонування системи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності необхідно застосовувати принцип корисності кінцевого ефекту. Ключовим завданням під час визначення теоретичних основ досліджуваного феномена є встановлення залежності ефективності системи підготовки майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності від стану її окремих компонентів, а також внутрішньосистемних і зовнішньосистемних зв'язків.

Теоретичні й методичні засади системи формування методико-математичної компетентності майбутніх учителів початкових класів як інваріантної складової їхньої професійної компетентності досліджено Н. А. Глузман [4]. У подальшому дослідженні теоретико-методичних засад проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкових класів вбачається можливим використання термінології, окресленої фахівцем. Зокрема, авторка визначає, що «методико-математична компетентність учителя початкових класів є системним особистісним утворенням, що відображає інтеграцію теоретичних, практико-зорієнтованих, дослідницьких знань та умінь з математики та методики її навчання в початковій школі, ціннісного ставлення до вдосконалення результатів професійної діяльності на засадах самоосвіти, самореалізації, соціалізації та особистісного розвитку.

Доведено, що доцільним механізмом упровадження компетентнісного підходу в методико-математичну підготовку майбутніх учителів початкових класів є встановлення переліку компетенцій, які повинні бути сформовані при вивченні дисциплін методико-математичного циклу та їх змістового наповнення. Враховуючи результати контент-аналізу цього терміну, у дисертації ми дотримуємося позиції, що компетенція – це характеристика ціннісних установок, базових

професійних знань, умінь, навичок та особистісних якостей, набутих студентом у процесі навчання у вищому навчальному закладі (математичних, дидактико-методичних, науково-дослідницьких, рефлексивно-творчих), які складають основу методико-математичної компетентності вчителя початкових класів» [4].

Вагомий внесок, на нашу думку, в розроблення теоретико-методологічних засад проектування інноваційних педагогічних систем зробила В. В. Докучаєва [5], яка присвятила дослідження проблемі проектування в освітньому просторі. Об'єктом проектування нею було обрано інноваційну педагогічну систему, визначення феноменологічної сутності якої у вигляді сукупності провідних ознак передбачалося одним із завдань дослідження. Привертає увагу те, що у процесі розробки технології проектування інноваційних педагогічних систем дослідниця брала за основу розуміння «технології як сукупності процесів, правил, що виконують підпорядковуючу (нормотворчу) та упорядковуючу (алгоритмізуючу) функції стосовно дій проектувальника, спрямованих на створення заданого об'єкта – інноваційної педагогічної системи. Тож дослідницьким завданням розглядалося вироблення й обґрунтування вимог і правил, що висувуються до кожного етапу проектування. Визначення етапів та алгоритму цього процесу здійснювалося з урахуванням ідеального характеру останнього, що підтверджується запропонованою дефініцією проектування інноваційних педагогічних систем (як виду інтелектуально-творчої, науково-дослідницької діяльності) та виведеною на її основі моделлю психологічної структури проектування, що подає його як складний, розгорнутий у часі, ієрархізований процес. Етапи проектування інноваційних педагогічних систем були подані в наступних формулюваннях та інструментовані в такій послідовності» [5]: 1 – моделювання (діагностичне); 2 – цілепокладання; 3 – моделювання (прогностичне); 4 – проектування (обґрунтування вибору певної моделі інноваційної педагогічної системи та укладання плану її реалізації), що охоплює такі підетапи: 4.1 – створення концепції проекту; 4.2 – визначення стратегій діяльності; 4.3 – створення узагальнених моделей діяльності; 4.4 – розробка моделей перехідного стану педагогічної системи (від діючої її моделі до майбутньої); 5 – конструювання (обґрунтування дій дослідника за вектором «творчий задум – ескізний проект – робочий проект», що передбачають фіксування уявних моделей у знакових моделях); 6 – експериментально-технологічний (обґрунтування й апробація моделей засобів забезпечення процесу реалізації проекту); 7 – провадження («матеріалізація» ідеальних – теоретичних, експериментальних – моделей провідних підсистем управління; запуск життєвого циклу інноваційної педагогічної системи); 8 – оцінювання (визнання факту життєздатності моделі інноваційної педагогічної системи).

Необхідно зауважити, що зазначені результати праці В. В. Докучаєвої можуть бути, певною мірою, базовими у розробленні авторського навчального середовища.

У дисертації Б. Т. Долинського «Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності» науково обґрунтовано концепцію підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування здоров'язбережувальних вмінь та навичок у молодших школярів у навчально-виховній діяльності [6]. Окреслюючи авторську концепцію, дослідник вказує на те, що підготовка студентів факультетів початкового навчання до формування здоров'язбережувальних вмінь та навичок у молодших учнів у навчально-виховній діяльності є спеціальним, цілеспрямованим, керованим і вимірюваним процесом, що зумовлює обґрунтування концептуальних ідей дослідження на різних рівнях: методологічному, теоретичному та практико-орієнтованому. «Зокрема, методологічний рівень відбиває взаємозв'язок і взаємодію наукових підходів щодо розв'язання проблеми формування готовності майбутніх учителів початкової школи до формування здоров'язбережувальних вмінь та навичок у молодших учнів у навчально-виховній діяльності; теоретичні засади дослідження становили: сучасні концепції підготовки майбутніх учителів у вищій школі, теоретико-методологічні засади формування культури здоров'я особистості; практико-орієнтований підхід передбачає апробацію ефективності процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування здоров'язбережувальних вмінь та навичок у молодших учнів у навчально-виховній діяльності. Специфіка формування готовності до здійснення зазначеної діяльності автором убагащується в організації й застосуванні цілісної педагогічної системи, що ґрунтується на створенні здоров'язбережувального освітнього середовища у навчальному закладі і забезпечує результативність упровадження здоров'язбережувальних знань, умінь та навичок у процес безпосередньої практичної діяльності» [6].

Убагащується можливим використання досвіду Л. В. Коваль («Система професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування загальнонавчальних технологій») [7]. Технологічна підготовка нею розглядається як складне інтегроване утворення, що відображає якісно нову характеристику функціонування дидактико-методичної системи навчання майбутніх учителів початкової школи. Як зазначає авторка, «у процесі підготовки майбутніх учителів до застосування загальнонавчальних технологій у початковій школі реалізувалися технологічний і компетентнісний підходи. Технологічний підхід ми розуміємо як чинник модернізації професійної підготовки студентів з орієнтацією на досягнення гарантованих результатів навчання молодших учнів. Його використання спрямовується на особистісний розвиток і саморозвиток майбутніх фахівців, сприяє професійній і соціальній мобільності відповідно до сучасних вимог на ринку педагогічної діяльності. У контексті нашого дослідження технологічний підхід реалізується через

засвоєння педагогічно обґрунтованої сукупності загальнонавчальних технологій, що мають об'єднувальну мету, чітку процесуальну структуру, інваріантні умови й етапи їх успішного впровадження, прогнозовані результати, що підлягають кількісному та якісному оцінюванню. Компетентнісний підхід застосовується у процесі засвоєння кожним студентом комплексу дій щодо безпосереднього впровадження загальнонавчальних технологій у початковій школі. Навчальна діяльність студентів набуває практико-перетворювального дослідницького характеру, що спрямовує цей процес на співпрацю, діалогічне навчання та самовдосконалення тих, хто вчить, і тих, хто навчається. Система підготовки майбутніх учителів до застосування загальнонавчальних технологій на засадах компетентнісного підходу створює умови для конкурентоздатності фахівців, що, у свою чергу, дозволяє їм формувати в учнів молодших класів міжпредметні та предметні навчальні компетенції, що визначаються Державним стандартом загальної початкової освіти» [7].

Цінним доробком для розв'язування проблем у нашому дослідженні є наукові напрацювання А. М. Коломієць [8], яка обґрунтувала основні концептуальні положення підготовки педагогічних кадрів на нинішньому етапі розвитку інформаційного суспільства, що стосуються готовності вчителя до самостійної інформаційної діяльності, неперервної освіти, комп'ютеризації навчального процесу та впровадження інноваційних педагогічних технологій. Авторкою на основі синергетичного підходу розкрито сутність інформаційної культури як відкритої системи, а також інформаційної діяльності як системоутворювального чинника інформаційної культури. Як доводить А. М. Коломієць, «необхідність формування інформаційної культури для майбутніх учителів зумовлена тим, що змінюється інформаційне забезпечення навчального процесу у вищих навчальних та загальноосвітніх навчальних закладах, формується інформаційна інфраструктура, розширюється мережа інформаційних баз знань, електронних освітніх і міжнаукових комунікацій. Крім того, процес інформатизації педагогічної освіти ініціює: вдосконалення методології і стратегії відбору змісту, методів і організаційних форм навчання й виховання, що відповідають завданням розвитку майбутнього вчителя в умовах інформаційного суспільства; проектування та реалізацію науково-методичних систем навчання, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу студентів, на формування вмінь самостійно добувати знання, переробляти інформацію; створення і застосування засобів ІКТ, що забезпечують функції збирання, продукування, накопичення, зберігання і передавання інформації» [8].

Важливим доробком для педагогічної науки є напрацювання С. М. Мартиненко, яка, обґрунтовуючи розроблення системи підготовки вчителя початкових класів до діагностичної діяльності, доводить, що «педагогічна діяльність учителя» – похідне поняття від «професійна діяльність», яку ми розглянули як

пізнавальну, комунікативну та організаційно-методичну; як процес усвідомленої, цілепокладальної, саморегульованої діяльності вчителя, спрямованої на аналітичне виокремлення та ефективне розв'язання професійно-педагогічних завдань, виявлення, формування і розвиток рефлексивної позиції учителя. Його ефективне здійснення неможливе без належного володіння учителем методикою та інструментарієм педагогічної діагностики як складової професійної діяльності, що зумовлює необхідність її цілеспрямованої підготовки» [9].

Безумовно, важливим аспектом педагогічної діяльності вважається соціально-педагогічна. Як зазначає С. А. Литвиненко, «підготовка майбутніх вчителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності виступила складовою цілісного процесу професійно-педагогічної підготовки. Готовність майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності розглядається в роботі як результат професійно-педагогічної підготовки, як інтегральне багаторівневе динамічне особистісне утворення, структура якого обіймає мотиваційний, змістовий, діяльнісний, креативний компоненти. Готовність майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності визначається стійкою професійно-педагогічною мотивацією, спрямованістю на особистісно орієнтовану взаємодію з дітьми, усвідомленням суспільного і особистісного значення соціально-педагогічної діяльності, глибокими теоретичними і прикладними знаннями змістової і процесуальної сутності соціально-педагогічної діяльності та сформованими педагогічними вміннями, високим творчим потенціалом і здатністю до саморозвитку. Означені компоненти виступають як взаємозв'язані і взаємозумовлені складові готовності майбутніх учителів початкових класів до реалізації СПД» [10]. Авторкою було визначено чотири критерії готовності студентів до соціально-педагогічної діяльності, а саме: мотиваційно-ціннісний, змістовий, діяльнісно-технологічний, креативний [10].

Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя початкової школи досліджувала І. О. Пальшкова. Провідна ідея полягає в тому, що практико-орієнтований підхід є сукупністю теоретико-методологічних положень і методів гуманітарного пізнання, реалізованих у змісті теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів початкової школи у вищому навчальному закладі, що забезпечують формування їхньої професійно-педагогічної культури і можливість здійснювати й удосконалювати професійно-педагогічну діяльність за культуро-відповідними нормами [12].

Особливий інтерес для нашого дослідження становлять наукові напрацювання Л. О. Хомич, яка обґрунтувала та запропонувала авторську систему психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів [14]. Запропонована дослідницею концептуальна модель системи психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів розроблена, як вона пояснює, з урахуванням історичного досвіду розвитку

вищої освіти в Україні і за кордоном. Її методологічною основою було обрано системний та діяльнісний підходи, а також провідні ідеї сучасної педагогічної науки.

У подальшому ми передбачаємо використання терміну «концептуальна модель», яку Л. О. Хомич пропонує розуміти як розумовий логічний образ системи, її цілісне наукове пізнання. Така система є багатоаспектною: передбачає вдосконалення викладання психолого-педагогічних дисциплін у вищому навчальному закладі; є складовою системи професійно-педагогічної підготовки у закладах освіти.

Головними компонентами системи психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів є мета, функції, структура, зміст, форми та методи її реалізації, контроль. Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів, розроблена Л. О. Хомич, має складну структуру, її утворюють три підсистеми: навчально-пізнавальна діяльність студентів, науково-дослідна діяльність у вищому закладі освіти та педагогічна практика у загальноосвітньому навчальному закладі. Для кожної з них розроблено зміст психолого-педагогічної підготовки [14].

Здійснений та викладений вище аналіз сучасних педагогічних досліджень свідчить, що у науковому середовищі та практичному просторі ВПНЗ привертають увагу вчених різні аспекти діяльності вчителя початкових класів, його підготовка до творчого виконання фахових функцій. Особлива увага приділяється формуванню професійних компетентностей майбутніх вчителів, окресленню іновачивності навчання та впровадженню різних технологій навчання з метою підвищення якості освіти. В цілому формується концепція підготовки сучасного вчителя початкових класів, який вирізняється високим рівнем професіоналізму та професійної компетентності, здатний до творчої діяльності, підготовлений до ефективного використання досягнень науки та техніки у професійній діяльності, характеризується наявністю дидактичних, предметних та суспільно-психологічних знань та вмінь, спрямованих на стимулювання розвитку пізнавальних інтересів і духовних потреб, підвищення навчально-пізнавальної активності учнів.

Проте упродовж останніх років до ВПНЗ формуються та висувуються вимоги підготовки майбутніх початкових класів зі спрямуванням на розвиток дослідницьких та професійних компетентностей, креативних здібностей особистості на основі системного запровадження інформаційних технологій (ІТ). Упровадження ІТ у шкільну педагогіку повинно супроводжуватися адекватною педагогічною підготовкою вчителів в новому, сучасному ІТ-середовищі вищого педагогічного навчального закладу.

Як зазначалося вище, у педагогічній науці за останні роки накопичено значну кількість досліджень, пов'язаних із застосуванням ІТ у системі освіти. Методичні та педагогічні підходи до інформатизації навчально-виховного процесу розкрито у працях В. Ю. Бикова, А. М. Гуржія, Р. С. Гуревич, М. І. Жалдака, Ю. О. Жука, В. Кухаренка, В. В. Лапінського, Ю. І. Маш-

биця, А. Ф. Монако, Н. В. Морзе, Л. Є. Петухової, В. В. Олійника, С. О. Семерікова, О. В. Співаковського, А. В. Хуторського, Б. І. Шуневича та ін.

У процесі пошуку ґрунтовних варіантів вирішення проблеми формування теоретико-методичних засад проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкових класів конструктивними вбачаються праці Л. В. Денисової «Гіпермедійне інформаційне середовище навчання як засіб професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту», С. Г. Литвинової «Методика використання технологій віртуального класу вчителем в організації індивідуального навчання учнів», Л. Ф. Панченко «Теоретико-методологічні засади розвитку інформаційно-освітнього середовища університету».

Зокрема, у роботі Л. Ф. Панченко [13] розкрито методологічні підходи до проблеми розвитку інформаційно-освітнього середовища, тенденції розвитку університетської освіти, що впливають на розвиток інформаційно-освітнього середовища, принципи побудови складників інформаційно-освітнього середовища; розроблено модель інформаційно-освітнього середовища університету як сукупність взаємопов'язаних структур – просторово-семантичної, технологічної, інформаційно-компетентнісної, комунікативної, імовірнісної; розкрито методику експертизи складників інформаційно-освітнього середовища, порталу університету як головного елемента інформаційно-освітнього середовища університету.

Близькою за проблематикою та конструктивним рішенням є наукове дослідження С. Г. Литвинової, в якому вона теоретично обґрунтувала та розробила модель використання інформаційно-комунікаційних технологій управління якістю освіти у загальноосвітніх навчальних закладах і виокремила організаційно-педагогічні умови її функціонування (орієнтація на мету, визначену з урахуванням результатів маркетингових досліджень та узгоджену з учасниками навчально-виховного процесу, охоплення ІКТ всіх аспектів діяльності ЗНЗ, активне залучення керівництва й учителів до використання ІКТ у діяльності ЗНЗ, оперативне внесення змін у навчально-виховну діяльність ЗНЗ як результат систематичного неперервного моніторингу навчально-виховного процесу [11]).

Розглянуті та проаналізовані дослідження і наукові праці містять підґрунтя сучасної теорії та практики підготовки вчителів початкових класів до педагогічної діяльності. В описаних вище працях розглядаються лише проблеми підготовки формування інформаційної культури, формування комп'ютерної грамотності тощо. Разом з тим, необхідно зазначити, що розв'язання означених проблем не вичерпує проблеми педагогічної підготовки вчителів початкових класів в умовах перманентної інформатизації суспільства та постійного насичення інформацією. Йдеться про формування сучасного ІТ-орієнтованого навчального середовища ВПНЗ, що може розглядатись як основа неперервності педагогічної підготовки сучасних, конкурентоздатних вчителів початкових класів.

На основі здійсненого детального огляду зазначених напрацювань можна зробити припущення про те, що не існує робіт, присвячених проблемі дослідження та окреслення теоретико-методичних засад проектування хмаро орієнтованого середовища з метою педагогічної підготовки вчителів початкових класів.

Необхідно зазначити, що особливо гострою вбачається проблема обґрунтування сутності та механізмів розроблення хмаро орієнтованого середовища як однієї з фундаментальних організаційно-педагогічних умов і основних шляхів підготовки вчителів початкових класів до педагогічної діяльності в умовах ВПНЗ. Адже розгляд наукових джерел свідчить, що сучасною педагогічною наукою та рівнем розвитку ІТ сформовано об'єктивні передумови для дослідження окресленої проблеми.

Використані літературні джерела

1. *Акімова О. В.* Теоретико-методичні засади формування творчого мислення майбутнього вчителя в умовах університетської освіти [Текст]: автореф. дис. д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 / О. В. Акімова; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2010. – 44 с.

2. *Богданова І. М.* Професійно-педагогічна підготовка майбутніх вчителів на основі застосування інноваційних технологій [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. М. Богданова. – К., 2003. – 39 с.

3. *Гавриш І. В.* Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. В. Гавриш. – Луганськ, 2006. – 44 с.

4. *Глузман Н. А.* Система формування методико-математичної компетентності майбутніх учителів початкових класів [Текст]: автореф. дис. д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н. А. Глузман. – Луганськ: ДЗ «Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка», 2011. – 44 с.

5. *Докучаєва В. В.* Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем [Текст]: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня док. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / В. В. Докучаєва; Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ: [б. в.], 2007. – 44 с.

6. *Долинський Б. Т.* Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до формування

здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності [Текст]: автореф. дис. д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 / Б. Т. Долинський; Південноукраїнський НПУ ім. Ушинського. – Одеса, 2011. – 44 с.

7. *Коваль Л. В.* Система професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування загальнонавчальних технологій [Текст]: автореферат дис. д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 / Л. В. Коваль; Ін-т педагогіки, Акад. пед. наук України. – К.: [б. и.], 2010. – 44 с.

8. *Коломієць А. М.* Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А. М. Коломієць. – К.: АПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих, 2008. – 44 с.

9. *Мартиненко С. М.* Система підготовки вчителя початкових класів до діагностичної діяльності [Текст]: автореф. дис. д-ра пед. наук: 13.00.04 / С. М. Мартиненко; Ін-т педагогіки АПН України. – К., 2009. – 44 с.

10. *Литвиненко С. А.* Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С. А. Литвиненко. – К., 2005. – 44 с.

11. *Литвинова С. Г.* Методика використання технологій віртуального класу вчителем в організації індивідуального навчання учнів [Текст]: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.10 «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті» / С. Г. Литвинова. – К., 2011. – 22 с.

12. *Пальшкова І. О.* Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя початкової школи: практико-орієнтований підхід [Текст]: автореф. дис. д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 / І. О. Пальшкова; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса: [Б. в.], 2009. – 44 с.

13. *Панченко Л. Ф.* Теоретико-методологічні засади розвитку інформаційно-освітнього середовища університету [Текст]: автореф. дис. д-ра пед. наук: спец. 13.00.10 / Л. Ф. Панченко; ДЗ «Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка». – Луганськ, 2011. – 44 с.

14. *Хомич Л. О.* Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук ступеня док-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. О. Хомич. – К., 1999. – 42 с.